

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Styret i Åfjord Sparebank
Stordalsveien 1
7170 ÅFJORD

VÅR REFERANSE
19/9291

DERES REFERANSE

UNNTATT OFFENTLIGHET
Offl § 13, jf. finanstill § 7 og fvl
§ 13
Gjelder kun merkede avsnitt

DATO
06.05.2020

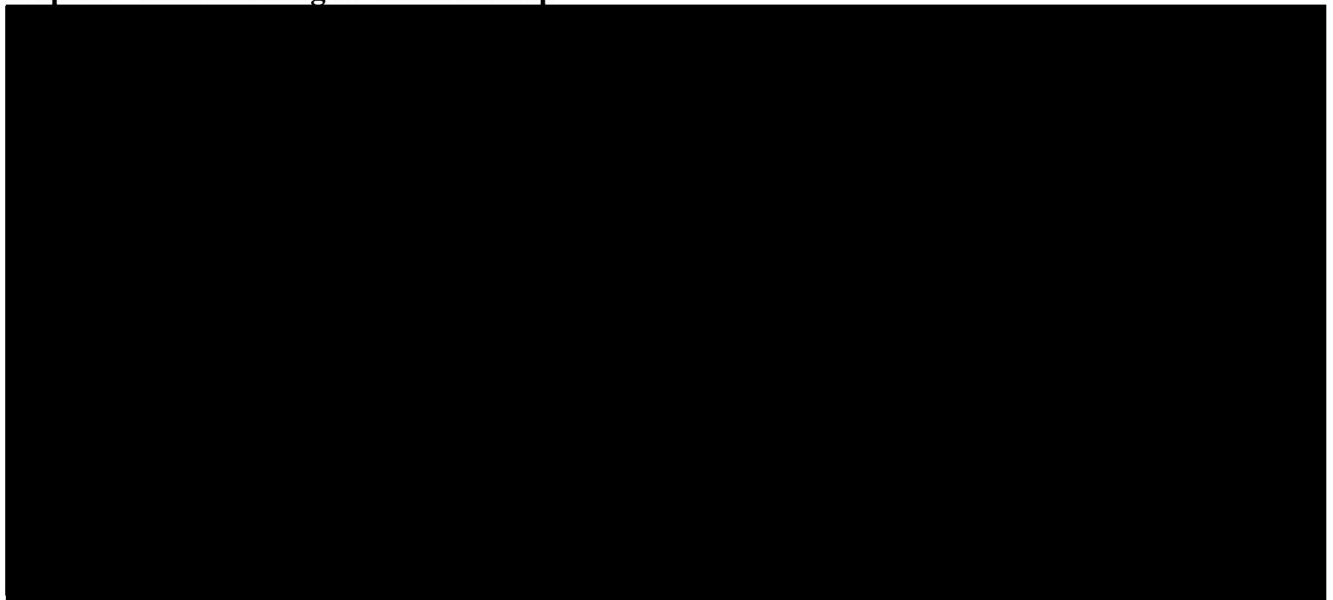
Tilsynsrapport

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i Åfjord Sparebank 22.- 23. oktober 2019 som ledd i Finanstilsynets risikobaserte tilsynsvirksomhet. Formålet var å gjennomgå bankens risikoprofil på kreditt-, likviditets- og markedsrisikoområdet og tilhørende styring og kontroll. Internkontrollen og etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket ble også behandlet. Tilsynet var også en oppfølging etter stedlig tilsyn i 2016. Til grunn for disse merknadene ligger Finanstilsynets foreløpige rapport datert 18. desember 2019 og styrets svarbrev av 6. mars 2020.

1. FORHOLD KNYTTET TIL RISIKONIVÅ OG KAPITALISERING

STRATEGI, FORRETNINGSMODELL OG KAPITALISERING

Kapital - konsolidering av datterselskap

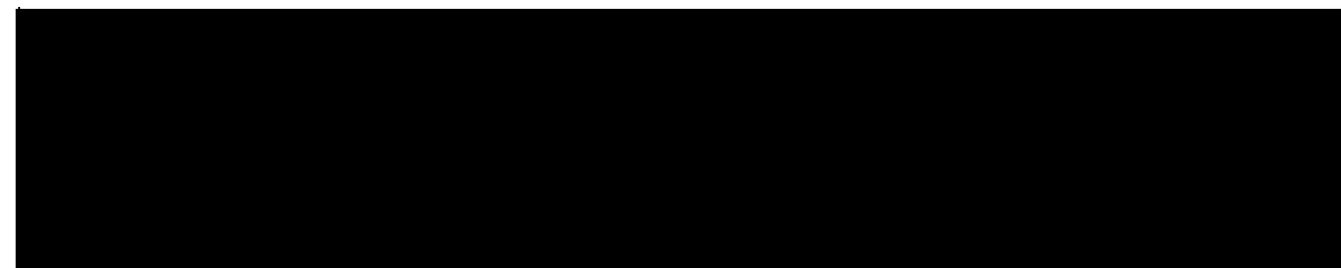
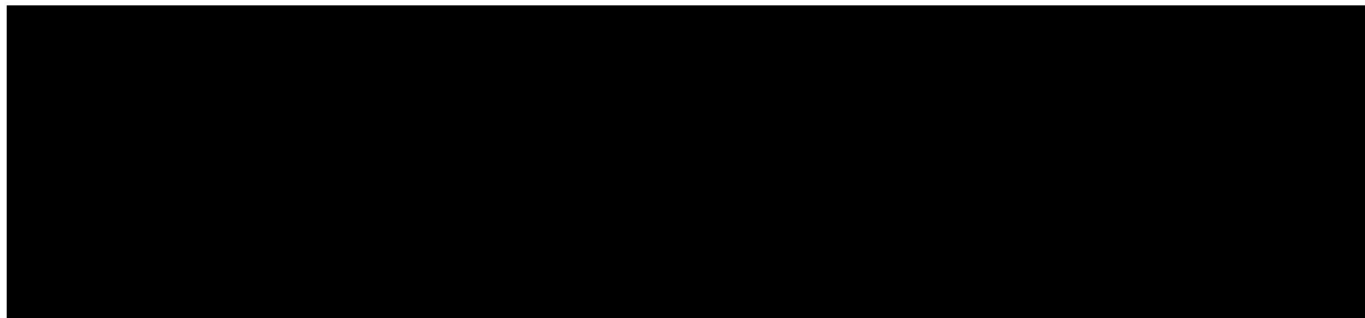
¹ Finanstilsynet viste i den foreløpige tilsynsrapporten til den tidligere kapitalkravforskriften.

FINANSTILSYNET
Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

Telefon 22 93 98 00

post@finansilsynet.no
www.finanstilsynet.no

Saksbehandler
Finn Ove Arnestad
Dir. tlf 22 93 98 00

Kapital - bankens utvikling og posisjon

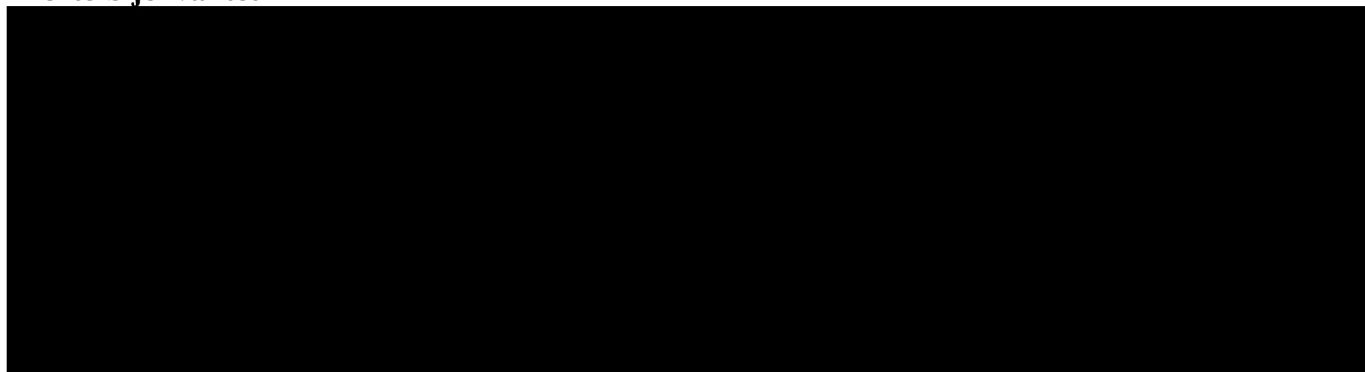

Konsolidert ren kjernekapitaldekning medregnet akkumulert resultat ved utgangen av 2. kvartal 2019 var noe lavere enn omregnet kapitalkrav på konsolidert nivå, og mer enn ett prosentpoeng lavere enn styrets kapitalmål for 2019. Ved utgangen av 2019 var ren kjernekapitaldekning etter konsolidering av eierandeler i finansforetak i samarbeidende gruppe 16 prosent. Dette er lavere enn styrets kapitalmål på 16,2 prosent, og med konsolidering av NT ville konsolidert ren kjernekapitaldekning vært vesentlig lavere enn styrets kapitalmål. Reduksjonen av det motsykliske bufferkravet med 1,5 prosent 13. mars 2020 endrer ikke Finanstilsynets vurdering av bankens behov for å styrke soliditeten.

Finanstilsynet registrerer av svarbrevet at styret gjennom ICAAP i 2020 vil legge rammene for det videre arbeidet med å styrke bankens kjernekapital. Finanstilsynet understreker viktigheten av at styret har en aktiv rolle i dette arbeidet.

KREDITTRISIKO

Porteføljekvalitet

Finanstilsynet merker seg av styrets svarbrev at styret erkjenner at bankens BM-portefølje ved utgangen av 2019 ikke er i henhold til bankens krav om moderat risiko på kredittrisikoområdet.

I styrets svarbrev går det frem det er igangsatt og gjennomført tiltak for å redusere den totale kredittrisikoen, og at arbeidet vil bli videreført i henhold til handlingsplan vedtatt i styremøte 21. november 2019.

Finanstilsynet presiserte i foreløpig tilsynsrapport at det er modellusikkerhet knyttet til ny tapsmetodikk, og forutsetter at tilstrekkelig konservative forutsetninger legges til grunn i tapsberegningene.

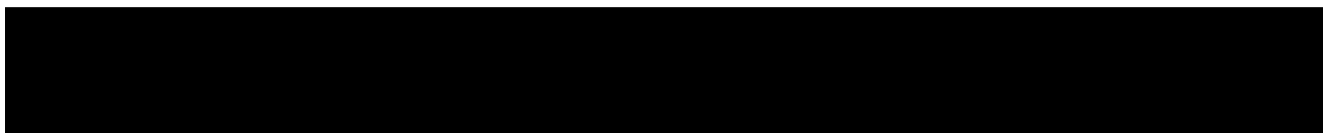
Risikovekting

Finanstilsynet viste i den foreløpige tilsynsrapporten til at volumet av engasjementer med 150 prosent risikovekt fremstår som lavt med bakgrunn i omfanget av bankens høyrisikoengasjementer i BM-porteføljen.² Finanstilsynet viser til bestemmelsene om risikovekting av misligholdte engasjementer i artikkel 127 og 178 i kapitalkravsforordningen (CRR), og at mislighold blant annet inkluderer engasjementer der banken foretar nedskrivning som følge av svekket kredittverdighet hos motparten (jf. artikkel 178 (3) bokstav b) og/eller har innvilget betalingsutsettelse (jf. artikkel 178 (3) bokstav d). Dersom banken har flere engasjementer med en motpart og ett av engasjementene skal regnes som forfalt, følger det av regelverket at også øvrige engasjementer med samme motpart skal anses som forfalt.³ Finanstilsynet ba i den foreløpige tilsynsrapporten styret bekrefte at misligholdte og tapsutsatte engasjementer risikovektes i tråd med regelverket.

I styrets svarbrev går det frem at banken har rapportert misligholdte engasjementer med restanser eller overtrekk på over tusen kroner i mer enn 90 dager i eksponeringskategorien forfalte engasjementer. Engasjementer som er tapsutsatte, det vil si engasjementer som av andre årsaker enn restanser eller overtrekk er vurdert å være utsatte for tap, er ikke rapportert som forfalte engasjementer. Etter Finanstilsynets vurdering, etter gjennomgang av engasjementer i det stedlige tilsynet, har banken lagt til grunn en for snever tilnærming i vekting av næringsengasjementer med høy risiko. Finanstilsynet ber om at banken rapporterer alle engasjementer der banken har foretatt nedskrivning som følge av svekket kredittverdighet hos motparten (jf. artikkel 178 (3) bokstav b) og/eller har gitt betalingslettelser (forbearance) (jf. artikkel 178 (3) bokstav d), med 150 prosent vekt, jf. for øvrig artikkel 127. Finanstilsynet vil for øvrig vise til at pantesikkerhet i næringseiendom etter CRR/CRD IV-forskriften § 6 ikke kan hensyntas ved fastsettelse av risikovekt, jf. artikkel 124 (2), artikkel 126 og 127.

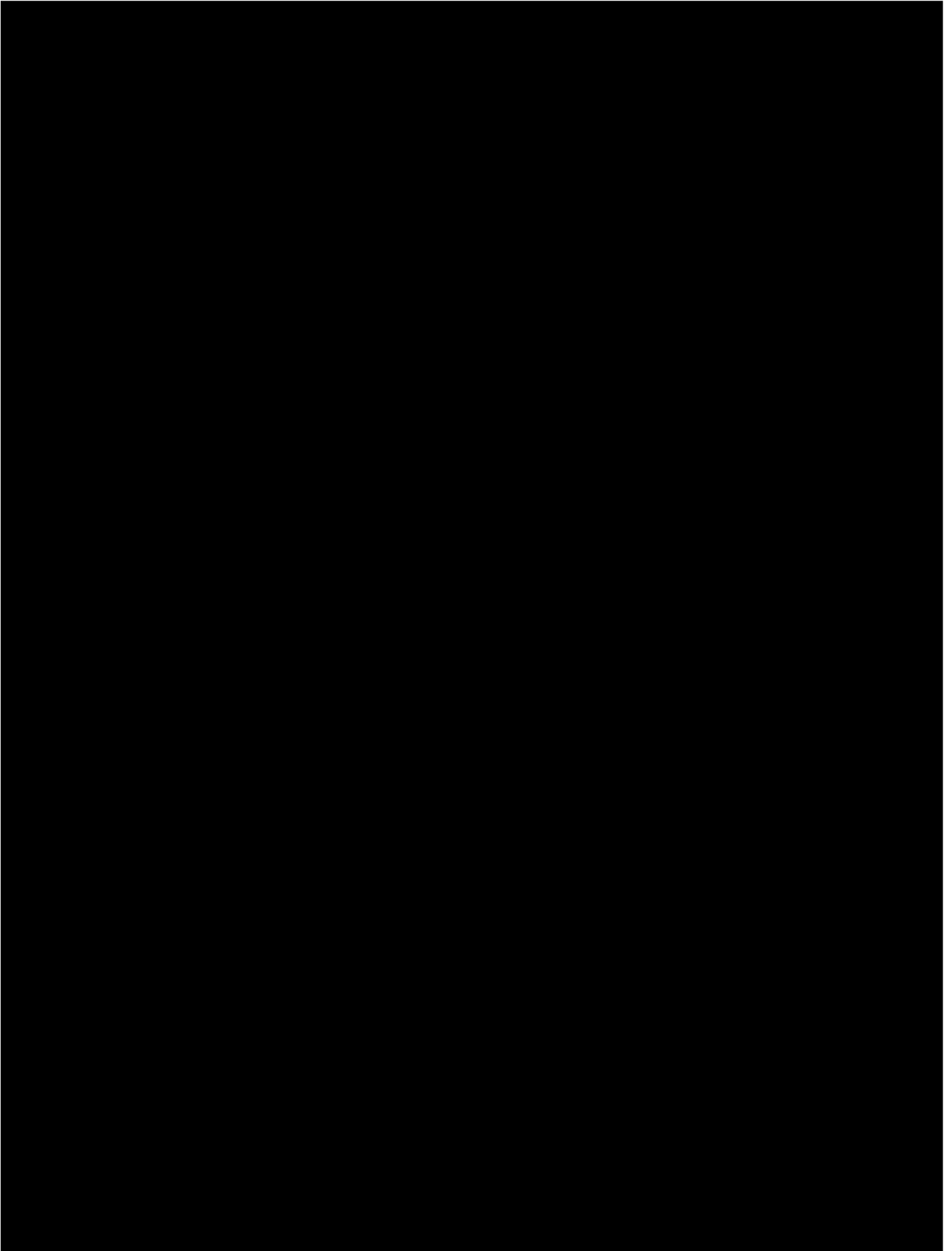
² Finanstilsynet viste i den foreløpige tilsynsrapporten til den tidligere kapitalkravforskriftens bestemmelser om risikovekting av forfalte engasjementer (jf. § 5-11), og at mislighold etter den tidligere forskriftens bestemmelser blant annet inkluderte engasjementer der banken foretar nedskrivning som følge av svekket kredittverdighet hos motparten (jf. § 10-1 (1) (a)) og/eller har innvilget betalingsutsettelse (jf. § 10-1 (1) (c)). Kapitalkravforskriften § 5-11 (1) første ledd innebar videre at dersom banken har flere engasjementer med en motpart og ett av engasjementene skal regnes som forfalt, anses også øvrige engasjementer med samme motpart som forfalt.

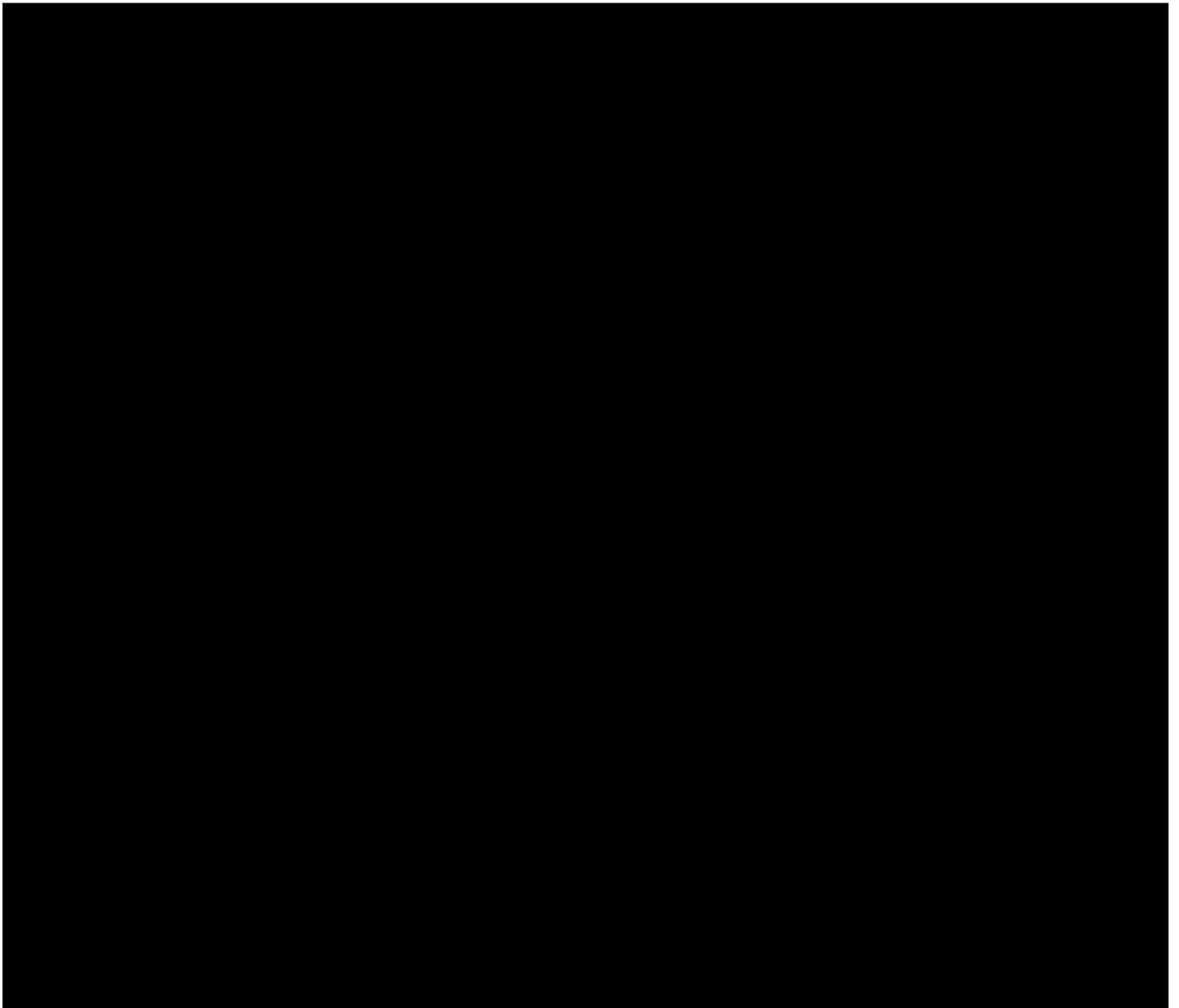
³ Se CRR artikkel 178 (1) siste ledd, samt Guidelines on the application of default under Article 178 of Regulation (EU) No 575/2013: <https://eba.europa.eu/regulation-and-policy/credit-risk/guidelines-on-the-application-of-the-definition-of-default>

Enkeltengasjementer

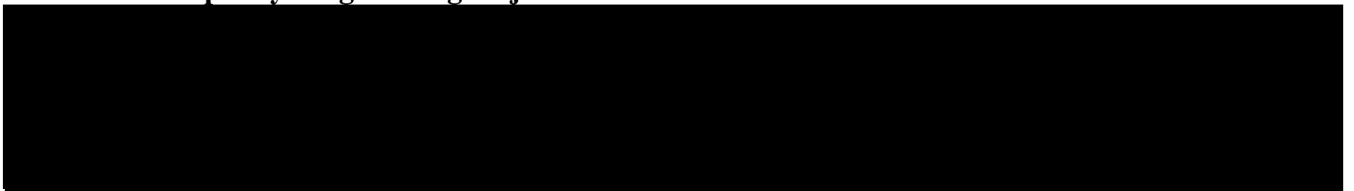

2. FORHOLD KNYTTET TIL STYRING OG KONTROLL

OVERORDNET STYRING OG KONTROLL

Overordnede policyer og retningslinjer

Uavhengige kontrollfunksjoner - risikokontrollfunksjonen

Under det stedlige tilsynet kom det fram at Risk & Compliance Manager fungerte som AHV-ansvarlig i banken fra januar 2018 til januar 2019. Finanstilsynet pekte i den foreløpige tilsynsrapporten på at det av CRR/CRD IV-forskriften § 26a følger at personer som er involvert i foretakets kontrollfunksjon ikke skal involveres i utøvelsen av de tjenester eller funksjoner de skal

kontrollere. Finanstilsynets vurderte i den foreløpige tilsynsrapporten at banken har behov for å styrke kapasiteten til den uavhengige kontrollfunksjonen for risikostyring og compliance.

Styret erkjenner i sitt svarbrev at det var uheldig at Risk- og Compliance Manageren hadde rollen som AHV-ansvarlig. Finanstilsynet noterer at banken i løpet av 2020 vil ansette egen Risk og Compliance manager.

Interkontrollgjennomgang

I den foreløpige tilsynsrapporten pekte Finanstilsynet på at bankens ledelse har vurdert at internkontrollen bør utbedres når det gjelder kartlegging av de viktigste prosessene i banken og beskrivelse av risikoer og håndtering av disse. Finanstilsynet vurderer at utbedring av forholdene som banken selv har pekt på er avgjørende for at banken skal få på plass en tilfredsstillende internkontroll. I styrets svarbrev støtter styret Finanstilsynets vurderinger, og styret presiserer at banken gjennom økt ressursbruk på styring og kontroll vil forbedre bankens internkontroll. Styret viser i svarbrevet til at banken vil ha oppmerksomhet på å forbedre internkontrollen i førstelinjen, og at den vil redusere nøkkelpersonsrisikoen. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning.

Rapportering og oppfølging

Finanstilsynet viste i den foreløpige tilsynsrapporten til at banken i henhold til finansforetaksloven § 13-5 (1) skal ha hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for å identifisere, styre, overvåke og rapportere risiko banken er, eller kan bli, eksponert for. Finanstilsynet vurderte at det i bankens risikorapport med fordel kan knyttes flere kommentarer til risikoutviklingen, også med vekt på tiltak og oppfølging av tiltak ved brudd på rammer. Finanstilsynet stilte også spørsmål om rapporteringen utover nåværende rapportering burde suppleres med øvrige kunder som banken vurderer bør overvåkes, og om det i rapporteringen av engasjementene bør knyttes kommentarer til vesentlig forhold når det gjelder status og oppfølging. Det fremgår av styrets svarbrev at banken vil tilpasse rapporteringen etter dette.

Egnetetsvurdering

Finanstilsynet viste i den foreløpige tilsynsrapporten til at det ikke var sendt inn melding om endring i styret og ledelsen etter 7. februar 2017. Det har vært flere utskiftninger de senere år. Finanstilsynet fremholdt at banken må etablere rutiner for egnethetsvurderinger som bidrar til å sikre at lovkravene oppfylles, jf. finansforetaksloven §§ 8-9 og 8-14 og Finanstilsynets rundskriv 1/2020 Vurdering av egnethetskrav. Finanstilsynet pekte i den foreløpige tilsynsrapporten på viktigheten av at styret er sammensatt slik at dette samlet sett er egnet, og at meldingene fra banken skal inneholde bankens egen vurdering av både enkeltmedlemmers og det samlede styrets egnethet.

Av styrets svarbrev går det frem at egnethetsvurderinger og bekreftelser er sendt Finanstilsynet, og at banken vil etablere nye rutiner for egnethetsvurderinger.

Styrets egnevaluering

I henhold til CRR/CRD IV-forskriften § 26 skal styret evaluere sitt arbeid og kompetanse knyttet til bankens risikostyring og internkontroll minimum årlig. På tidspunktet for det stedlige tilsynet forelå resultatet av styrets egnevaluering i 2018. Finanstilsynet ble under det stedlige tilsynet informert om at ny egnevaluering ble gjort i starten av 2019. Finanstilsynet kunne ikke se av styreprotokollene at styret hadde behandlet den nye evalueringen. Finanstilsynet understreker viktigheten av at evalueringen gjennomføres årlig og slik at vesentlige områder i styrets arbeid blir kartlagt, at alle styremedlemmenes synspunkter kommer frem, og at styret som kollegium behandler egnevalueringen. Finanstilsynet ba i den foreløpige tilsynsrapporten om oppdatert informasjon om styrets egnevaluering og planer som er lagt for forbedring av styrets arbeid. Finanstilsynet noterer

av styrets svarbrev at styret i samarbeid med Eika Vis gjennomførte en egevaluering høsten 2019, som er styrebehandlet. Det fremgår at plan for styrets kompetanseutvikling vil utarbeides. Finanstilsynet legger til grunn at styret har oppmerksomhet på egen kompetanseutvikling.

STYRING OG KONTROLL AV KREDITTRISIKO

Strategi, policy, rammer og mål

Banken skal ifølge kredittpolicy ha en moderat kredittrisiko. Bankens policy for kredittrisiko (kredittpolicy) skal ifølge policydokumentet revideres årlig. Finanstilsynet viste i den foreløpige tilsynsrapporten til at kredittpolicy sist ble revidert 27. april 2017. Finanstilsynet registrerer av styrets svarbrev at ny kredittpolicy, kredittåndbok BM og PM, retningslinjer for nye lån med pant i bolig og retningslinjer for forbrukslån ble vedtatt i styremøte november 2019. Det fremgår av styrets svarbrev at banken gjennom revideringen hatt en grundig gjennomgang av policyer, håndbøker og rutiner, og at disse også vil bli revidert i inneværende år.

Vekst

Finanstilsynet stilte i den foreløpige tilsynsrapporten spørsmål om bankens kredittpolicy og budsjettmål er konsistent med kapitalplanens mål. I svarbrevet fremgår det at styret ser det ikke er konsistens mellom dokumentene, og at styret tar dette med seg i det videre arbeidet. Finanstilsynet noterer av styrets svar at kapitalplanen i ICAAP er førende ved ulike mål i ulike dokumenter.

Eksponering mot bedriftskunder

Finanstilsynet pekte i den foreløpige tilsynsrapporten på at kredittpolicy anga en forholdsvis høy ramme for BM-andel av utlånsporteføljen. Sammenlignet med bankens BM-andel ved utgangen av 2. kvartal 2019 vurderte Finanstilsynet at rammesettingen åpnet for en betydelig økning i BM-andelen. Finanstilsynet reiste i den foreløpige tilsynsrapporten spørsmål om bankens risikotoleranse og hensynet til bankens kapitalsituasjon og risikobærende evne tilsier at rammen for BM-andelen bør reduseres. Finanstilsynet registrerer av styrets svarbrev at rammen for BM-andel er redusert.

Fordeling på risikoklasser - porteføljekrav

Finanstilsynet vurderte i den foreløpige tilsynsrapporten at bankens rammesetting åpner for høyere risiko i utlånsporteføljen enn det styrets risikotoleranse gir adgang til. Finanstilsynet viste til at bankens samlede porteføljekrav for både PM og BM tillater en høyere risiko enn maksimal utnyttelse av porteføljekravene for medium og høy risiko, som innebærer at porteføljekravet for porteføljen samlet sett er lite effektiv for å styre risikoen. Finanstilsynet reiste spørsmål om nivået på rammesetting i risikoklasse 8-10 for BM var satt for høyt, gitt konjunktursituasjonen på tidspunktet for det stedlige tilsynet. Finanstilsynet ba også styret vurdere å inkludere misligholdte (risikoklasse 11) og tapsutsatte engasjementer (risikoklasse 12) i rammene for porteføljekrav. Det fremgår av styrets svarbrev at banken vil revidere kredittpolicy og gjennomgå krav og rammer knyttet til styring og kontroll av kredittrisiko. Finanstilsynet noterer av svarbrevet at det vil bli etablert en ramme for risikoklasse 8-12.

Geografisk virksomhetsområde og bransjer

Finanstilsynet ba i den foreløpige tilsynsrapporten om styrets vurdering av hvordan banken har praktisert adgang til unntak for kreditt til BM-kunder utenfor bankens primære markedsområde. I styrets svarbrev fremgår det at unntak for kreditt til BM-kunder utenfor bankens primære markedsområde er innskjerpet i ny kredittpolicy. Primærområdet er også avgrenset til Åfjord og de øvrige Fosen-kommunene. Finanstilsynet noterer av styrets svarbrev det vil utarbeides rammer for geografisk sammensetning av BM-porteføljen, og at det samme vil bli vurdert for PM-porteføljen.

Finanstilsynet viste i den foreløpige tilsynsrapporten til at bankens rammesetting og utnyttelse av rammene for BM-porteføljen gir mulighet til betydelig økte utlån til konjunkturutsatte bransjer som omsetning og drift av fast eiendom og bygge- og anleggsvirksomhet. Det fremgår av styrets svarbrev at banken ved revidering av kredittpolicy vil gjennomgå kravene og rammene knyttet til styring og kontroll av kredittrisiko.

Store engasjementer

Finanstilsynet viste i den foreløpige rapporten til vurderingen av et av bankens største engasjement etter forskrift om store engasjementer og anbefalingene fra EBA datert 14. november 2017⁴.

Finanstilsynet vurderer at banken i dette engasjementet kan ha lagt en snever tolkning til grunn for gruppering av store engasjementer. Finanstilsynet ba i den foreløpige tilsynsrapporten om styrets vurdering og bekreftelse på at bankens øvrige engasjementer er gruppet i henhold til regelverket. Styret erkjenner at ett engasjement skulle vært gruppet med det nevnte store engasjementet, og at det nå er gjort. Det fremgår av styrets svar at banken vil innskjerpe rutinene.

Organisering og ansvarsforhold

Fullmaktsystemet og organisering

Finanstilsynet merker seg fra styrets svarbrev at styret erkjenner at det er uheldig at underordnet godkjenner saker fra administrerende banksjef, og at rutinen er endret og ikke lenger praktiseres. I styrets svarbrev går det også frem at fullmakter i høyrisikoengasjementer er vesentlig redusert. Sett i lys av bankens store andel høyrisiko, inkludert misligholdte og tapsutsatte engasjementer (RKL 11 og 12), vurderer Finanstilsynet at beslutningsmyndighet i høyrisikoengasjementer i større grad bør ligge hos styret inntil risikoen i porteføljen er redusert til et akseptabelt nivå.

Bevilgningskriterier

Betjeningsevne, sikkerheter og egenkapital

I forbindelse med det stedlige tilsynet registrerte Finanstilsynet at banken i liten grad dokumenterer og begrunner avvik fra krav til betjeningsevne, sikkerheter og egenkapital. I styrets svarbrev går det frem at banken erkjenner behovet for bedre etterlevelse av rutiner og retningslinjer. Banken vil prioritere økt opplæring og oppfølging for å bedre etterlevelsen av egne rutiner og retningslinjer. Styret viser i svarbrevet til at det i kreditthåndbøker for både PM og BM er beskrevet rutiner for dokumentasjon og begrunnelse for avvik fra krav til betjeningsevne, sikkerheter og egenkapital.

Inntak av nye kunder

Finanstilsynet ba i den foreløpige tilsynsrapporten styret om å klargjøre reglene for inntak av nye kunder. Det fremgår av styrets svarbrev at det i ny kredittpolicy er beskrevet mulighet for avvik fra regel om at det ikke skal tas inn nye kunder i høy risikoklasse. Kreditthåndboken angir at dette gjøres ved å dokumentere at årsak til høy RKL er forbigående, og saken skal behandles i bankens kredittkomité og bevilges i henhold til fullmakter. Finanstilsynet legger til grunn at banken utviser stor tilbakeholdenhet med kreditt til nye kunder med høy risikoklasse.

Boliglånsforskriften

Det fremgår i styrets svarbrev at styret erkjenner at banken overskred fastsatt fleksibilitetskvote i 2. kvartal 2018 og i 2. kvartal 2019. Finanstilsynet registrerer styrets redegjørelse om at fra 1. januar

---

⁴ Se Finanstilsynets rundskriv 13/2017 "Ny anbefaling om tilknyttede motpartar":
<https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/rundskriv/2017/ny-anbefaling-om-tilknyttede-motpartar/>

2020 vil alle lån innenfor bankens fleksibilitetskvote legges inn i protokoll og styrerapport for lån med pant i bolig. Rapporten vil gi opplysninger om innvilgede lån, hvilke vilkår som fravikes i boliglånsforskriften og hovedbegrunnelse for bruk av fleksibilitetskvoten. Finanstilsynet merker seg at lån som inngår i fleksibilitetskvoten ikke vil bli innvilget før grunnlaget for kvoten er bekreftet.

På bakgrunn av en sak hvor kunden ikke oppfylte flere av boliglånsforskriftens bestemmelser og hvor SIFO-satsene var overstyrt, ba Finanstilsynet i den foreløpige tilsynsrapporten om en oversikt over omfanget av kredittsaker der brudd med forskriftskravene er kombinert med overstyring av standard SIFO-satser og eiendomsutgifter. Finanstilsynet registrerer at slik oversikt ikke er utarbeidet. I styrets svarbrev går det frem at styret vurderer at det ikke er utbredt praksis å endre standard SIFO-satser og eiendomsutgifter i kredittbehandlingen av kunder. Dette gjelder både ved bruk av fleksibilitetskvote eller i ordinære kredittsaker. Det fremgår i styrets svar at det er avdekket noe endring av satser i forbindelse med bilutgifter og landbrukskunder med flere boenheter. Utgifter er ikke fjernet, men endret til reelle kostnader. Finanstilsynet merker seg av styrets svarbrev at banken skal gjennomgå og stramme inn praksis, og styret vil påse at det settes klare kriterier for avvik. Rapporteringen av dette vil inngå i risikorapporten og legges frem for styret hvert kvartal.

Miljørisiko

I bankens kredittpolicy fremgår det at miljørisiko bør inngå som en del av kredittvurderingen av kunden og som et eget punkt i saksnotatet. Finanstilsynet pekte i den foreløpige tilsynsrapporten på at Finanstilsynet ikke kunne se at bankens saksnotater behandler miljørisiko, og ba styret se til at miljørisiko inngår som del av kredittvurderingen av kunden og som eget punkt i saksnotatet der det er relevant. I styrets svarbrev opplyses det at miljørisiko vil inngå som del av bankens kredittvurdering der det er relevant, jf. gjeldende policy.

Saksutredninger

I forbindelse med stedlig tilsyn i 2016 pekte Finanstilsynet på at banken burde forbedre kvalitet og dokumentasjonen av grunnlaget for kredittbeslutningene, spesielt med tanke på å analysere og vurdere låntakers økonomiske stilling og betjeningsevne.

Også i den foreløpige rapporten fra det stedlige tilsynet 22.- 23. oktober 2019 pekte Finanstilsynet på mangler i bankens saksutredning på BM-området knyttet til blant annet drøfting av risiko, betjeningsevne, anvendelse av risikoklassifisering og drøfting og vurdering av sikkerheter. Finanstilsynet etterlyste bruk av lånebetingelser (covenants) og redegjørelse for bankens kreditt- og engasjementsstrategi og eventuelle handlingsplaner i kredittnotatene. Finanstilsynet vurderte at kreditt håndbokens retningslinjer for vurdering av BM-kunder bør forbedres, med tydeligere krav til innhold i saksnotatet. Hverken kreditt håndboken eller malen for saksnotatet fremstår som oppdatert mot rammeverket i Kredittportalen.

Videre ble det vist til at bekrivelsene også i en del PM-saker var mangelfulle. Finanstilsynet pekte generelt på at saksutredningen bør utgjøre et selvstendig vurderingsgrunnlag, med helhetlig og begrunnet vurdering av kundene basert på kundens økonomiske situasjon, framtidsutsikter og øvrige relevante forhold. Etter Finanstilsynets vurdering bør krav til særskilt vurdering foreligge når engasjementet er klassifisert som høy risiko.

Finanstilsynet registrerer av styrets svarbrev at i ny versjon av Eikas kredittportal vil kredittarbeidet bli mer standardisert. Styrer vurderer at mye av dette er på plass innenfor PM-området, men at styret ser at kredittarbeidet må forbedres på BM-området. Bankens vil ta i bruk ny løsning i kredittportalen, BM analyse. Kredittsjef vil påse at kredittsaker er godt nok beskrevet

gjennom stikkprøvekontroller. Finanstilsynet legger til grunn at styret påser at kvaliteten forbedres i kredittsakene.

Risikoprising

Finanstilsynet pekte i den foreløpige tilsynsrapporten på at prisingen synes å være lite differensiert på risiko. Finanstilsynet merker seg av styrets svarbrev at banken ser at dette bør forbedres.

Styrets involvering i kredittarbeidet

Finanstilsynet ba i den foreløpige tilsynsrapporten styret vurdere om engasjementer av en bestemt størrelse eller kredittkvalitet bør underlegges en årlig "intern fornyelse". Finanstilsynet reiste også spørsmål om styrets vurderinger og konklusjoner ved behandling av konkrete kredittengasjementer bør gjengis mer utfyllende i styreprotokollen. Finanstilsynet noterer av styrets svarbrev at styret vil etablere rutiner for fornyelse av kredittengasjementer, og at styrets vurderinger og konklusjoner vil gjengis mer utfyllende i styreprotokollen.

STYRING OG KONTROLL AV LIKVIDITETSRISIKO

Finanstilsynet merker seg at styret i stor grad synes å være enig med Finanstilsynets vurdering om konsentrasjonsrisiko i bankens finansiering, og forventer at styret etablerer rammer og rutiner som kan bidra til større grad av robusthet i finansieringen.

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at rammene knyttet til markedsfinansieringen ikke bidrar til å sikre tilstrekkelig langsiktighet og spredning på forfallsstrukturen. Dette ble også påpekt under det stedlige tilsynet i 2016. I sitt svarbrev peker styret på at banken nå har endret retningslinjene.

STYRING OG KONTROLL AV MARKEDSRISIKO

Under det stedlige tilsynet i 2016 pekte Finanstilsynet på at banken hadde vide rammer i aktivaallokeringen, uten krav til tilstrekkelig god risikospredning, likviditet og begrensninger på

andel av porteføljen som kunne investeres i verdipapirer med svak rating. Finanstilsynet vurderte at bankens rammestruktur åpnet for en relativt høy markedsrisiko. Banken foretok betydelige nedskrivninger på kraft- og industriobligasjoner i 2015, og banken solgte ut nesten alt av resterende industriobligasjoner i 2016. Investeringene i lavt ratede obligasjoner førte til svake resultater i denne toårs-perioden.

Styret presiserte i sitt svar til foreløpig tilsynsrapport at rammene for plasseringer i high yield industri- og kraftobligasjoner ble nedjustert våren 2017. I forbindelse med revisjon av policy for markedsrisiko i august 2019 foretok styret en ny vurdering. Finanstilsynet har notert at styret ikke ønsker å ta denne type risiko lenger, og at rammene for plasseringer i high yield industri- og kraftobligasjoner er satt til null. Finanstilsynet pekte videre på at policyen fortsatt åpner for å plassere plasseringer i "highyield"-verdipapirfond, og presiserte tapsrisikoen knyttet til slike plasseringer.

3. ETTERLEVELSE AV HVITVASKINGSREGELVERKET

Risikovurdering

Rapporteringspliktige skal ved anvendelsen av hvitvaskingsloven legge til grunn vurderinger av risiko, jf. § 6. Loven pålegger banker å ha en virksomhetsinnrettet risikovurdering, jf. § 7, som skal utgjøre grunnlaget for hvitvasking- og terrorfinansieringsarbeidet i banken. Risikovurderingen må oppdateres jevnlig for å kunne være et praktisk verktøy for banken. I Åfjord Sparebank kalles risikovurdering for risikorapport.

Finanstilsynet vurderte i foreløpig tilsynsrapport at banken hverken hadde utviklet en virksomhetsinnrettet risikovurdering eller tilstrekkelige rutiner. Både risikorapport, risikomatrix og øvrig rutineverk besto utelukkende av Eika-produsert malverk fra 2016 og 2017, og innholdet var ikke tilpasset bankens eksponering for hvitvasking og terrorfinansiering. Malverket var ikke bearbeidet og ble derfor vurdert å mangle tilstrekkelig tilpassing og forankring i virksomheten.

Risikomatrixen ble ikke fremlagt Finanstilsynet før slutten av det stedlige tilsynet. I bankens tilsvarende skriver styret at de vurderer at banken etterlever hvvl. § 7 ettersom denne risikomatrixen ble behandlet i styret i 2017. Da det ikke på tidligere tidspunkt, på tross av gjentatte purringer, var kjent for noen i banken at denne eksisterte, er Finanstilsynet av den oppfatning at den heller ikke kan ha vært benyttet til å utarbeide øvrige styringsdokumenter og rutiner. Finanstilsynet fastholder derfor sin vurdering av at banken, på tidspunktet for stedlig tilsyn, ikke hadde en tilfredsstillende risikovurdering ettersom 2017-matrixen hverken var kjent, inkorporert eller anvendt i banken. Finanstilsynet vurderer derfor at det forelå brudd på hvitvaskingsloven § 7.

Rutiner og interne retningslinjer

Bankens rutineverk var ikke oppdatert etter at ny hvitvaskingslov trådte i kraft i 2018 og inneholdt henvisning til gamle paragrafer, og angivelser som strider mot gjeldende lov. Rutine for saksbehandling i AHV-klienten sier for eksempel at banken kan se bort fra treff på PEP og familiemedlemmer til PEP, hvilket er i strid med hvitvaskingslovens § 18. Finanstilsynet peker på at rutineene bør gjennomgås minimum årlig, dokumenteres og godkjennes av styret. Rutinene skal være risikobaserte og bygge på den virksomhetsspesifikke risikovurderingen. Disse forutsetningene er ikke møtt. Under tilsynet framsto det som uklart for banken hvilke rutiner og retningslinjer som finnes, og ingen kunne redegjøre tilstrekkelig for innholdet i disse. Også ansatte bekreftet under tilsynet at det ikke finnes tilstrekkelige instruksjoner for hvordan arbeidsoppgavene skal utføres.

Bankens rutiner inneholder også henvisning til policy for anti-hvitvask, et dokument som på tilsynstidspunktet ikke eksisterte. Finanstilsynet vurderer at banken hadde dårlig oversikt over, og manglet eierskap til, egne rutiner.

Styret har sitt svarbrev opplyst at det i november 2019, etter tilsynet, ble vedtatt policy for anti-hvitvasking og -terrorfinansiering, samordnet risikomatrikse og tre nye rutiner. Tittelen på to av disse rutineene inneholder fortsatt henvisning til § 23 i gammel hvitvaskingslov. Finanstilsynet finner det kritikkverdig at banken, tross merknad i foreløpig tilsynsrapport, har vedtatt nye rutiner som fortsatt refererer til paragrafer i 2009-loven. Dette indikerer at banken ikke har utført arbeidet med nødvendig grundighet, og det stilles spørsmål ved om administrasjonen og styret i tilstrekkelig grad har prioritert bankens anti-hvitvaskingsarbeid.

Også i 2016 påpekte Finanstilsynet at daværende rutineverk var for lite konkret, og ikke tilpasset banken, og anbefalte at rutineene ble forankret i virksomheten. Finanstilsynet finner det kritikkverdig at merknadene fra 2016 ikke er fulgt opp, og at styret i sitt tilsvaret i år heller ikke har kommentert dette. Finanstilsynet vurderer at det forelå brudd på hvitvaskingslovens krav til oppdaterte og tilpassede rutiner, jf. § 8.

Hvitvaskingsansvarlig

Leder dagligbank/HR innehar rollen som hvitvaskingsansvarlig i banken. I løpet av 2018 og 2019 ble rollen flyttet mellom fire ansatte, herunder etterlevelsansvarlig, som hadde rollen i ett år. Styret skriver i svarbrevet at banken vurderte løsningen å være i tråd med veilederen og tilfredsstillende for en kort periode. Finanstilsynet understreker at veilederen presiserer at hvitvaskingsansvarlig ikke kan være samme person som etterlevelsansvarlig, men åpner for at små foretak med begrensede ressurser vil kunne plassere hvitvaskingsansvarlig i andre linje. Slike unntakstilfeller må ha en dokumentert risikobasert begrunnelse. Finanstilsynet kan ikke se at disse forutsetningene er oppfylt.

Minimumskravet til hvitvaskingsansvarlig er at personen er en leder med tilstrekkelig kunnskap om hvitvaskingsregelverket, virksomhetens eksponering mot risiko for hvitvasking og terrorfinansiering, samt med tilstrekkelig erfaring, kompetanse og gjennomføringskraft til å fatte avgjørelser tilknyttet virksomhetens tiltak på området.

Opplæring

Finanstilsynet mottok etter tilsynet en oversikt over gjennomføring av Eikas opplæringsmodul for 2019. Status framkom for 12 av bankens 17 ansatte, hvorav seks ansatte hadde fullført kurset, fire ikke hadde påbegynt, mens to ansatte hadde fullført etter det stedlige tilsynet, herunder assisterende banksjef og ansatt med delegert ansvar for anti-hvitvaskingsoppgaver. Styret skriver i sitt tilsvaret at bankens kompetanse på området er forbedret i 2019 og vil bli betydelig styrket i 2020.

Loven pålegger de rapporteringspliktige å sikre at ansatte er kjent med virksomhetens risikoeksponering og forpliktelser etter hvitvaskingsloven, samt at de gjøres i stand til å gjenkjenne forhold som kan indikere hvitvasking og terrorfinansiering. Finanstilsynet understreker at opplæringsplikten både gjelder generell opplæring for alle ansatte, samt spesifikk opplæring for ansatte med særskilte oppgaver. Banken skal kunne dokumentere etterlevelse av opplæringsforpliktelsene, og må ha en opplæringsplan eller lignende, slik at de kan dokumentere innhold og gjennomføring. Hverken hvitvaskingsansvarlig eller ansatte med andre særskilte oppgaver fikk opplæring tilpasset ansvar og arbeidsoppgaver. Finanstilsynets vurdering er at det på tidspunktet for inspeksjonen forelå brudd på hvitvaskingsloven § 36.

Rapportering, internkontroll og compliance

Finanstilsynet mottok et tilsynelatende tilfeldig utvalg kvartalsrapporter før tilsyn. På tross av gjentatte forespørslers ble flere rapporter ikke oversendt, men først framlagt for Finanstilsynet sammen med styrets tilsvaret. Årsrapport for antihvitvasking 2018 ble også etterspurt ved flere anledninger, men aldri ettersendt. Finanstilsynet konkluderer derfor at denne aldri ble utarbeidet i henhold til rutine.

I bankens kvartalsrapporter, utarbeidet av etterlevelsesansvarlig, er det formidlet informasjon til administrasjonen og styret som viser at banken ikke etterlever hvitvaskingsregelverket.

Finanstilsynet vurderte i foreløpig tilsynsrapport at det er etablert kundeforhold i strid med legitimeringskrav og ba om styrets kommentar. I svarbrevet redegjør styret for dagens situasjon, uten å kommentere etterlevelsen på tilsynstidspunktet.

Bankens internkontrollbekreftelse skal utgjøre "en viktig del av styringen gjennom å bidra til at bankens ledelse har kontroll". I dokumentet kommer det tydelig fram at ingen stikkprøver eller periodiske kontroller ble gjennomført på anti-hvitvaskingsområdet i 2018. Til tross for ovennevnte vurderer banksjefen og styret at kvalitetssikringen har fungert tilfredsstillende i perioden, og at bankens internkontroll, herunder etterlevelse, er forsvarlig ivaretatt. Finanstilsynet finner det kritikkverdig at banken vurderer internkontrollen som tilfredsstillende tross fravær av kontroller på anti-hvitvaskingsområdet. Dette styrker Finanstilsynets inntrykk av at det er manglende grundighet og kunnskap knyttet til anti-hvitvask arbeidet i banken.

Kundetiltak og løpende oppfølging

Også stikkprøvene av gjennomførte kundetiltak bidro til å underbygge inntrykket av at banken har manglende rutiner og kompetanse på området. Stikkprøvene avdekket at kundetiltakene på BM-området var særlig mangelfulle. For nyetablerte kundeforhold ble det blant annet identifisert avvik fra krav i §§ 10-13 knyttet til legitimasjon, registrering av reelle rettighetshavere og manglende registrering av informasjon. Stikkprøvene av løpende oppfølging, jf. § 24, var også svært mangelfulle. Finanstilsynet etterspurte stikkprøver av åtte kunder, men mottok bare fire kundeerklærings skjemaer, uten angivelse av disse kundenes risikoklasse, legitimasjon eller vurderinger. I tillegg sendte banken ti egenerklæringer fra kunderådgivere som bekrefter å ha gjennomgått engasjementene til sine respektive PM-kunder med høy risiko. Samtlige har svart at det "ikke er registrert avvik".

Etter hvitvaskingslovens § 9 skal kundetiltak og løpende oppfølging gjøres på grunnlag av en vurdering av risiko. Kunder med høy risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering skal underlegges forsterkede kundetiltak i henhold til hvitvaskingslovens § 17, og opplysninger skal registreres og lagres i henhold til § 30. Det foreligger ingen dokumentasjon som viser hvilke tiltak eller undersøkelser som ble gjort ved gjennomgangen av bankens høyrisikokunder. Likeså har Finanstilsynet ikke mottatt dokumentasjon som tilsier at det er iverksatt ytterligere tiltak for disse kundene, eller at det i praksis er forskjell på kundetiltakenes omfang og intensitet for bankens normal- og høyrisiko kunder.

På bakgrunn av stikkprøver vurderer Finanstilsynet at det på tilsynstidspunktet forelå mangelfull etterlevelse av hvitvaskingsloven §§ 9-13, 17, 24 og 30. Manglende risikoklassifisering og informasjon om formål og tilsiktet art, som rapportert i bankens kvartalsrapporter, forhindrer etterlevelse av § 24, og følgelig bankens mulighet til å identifisere, undersøke og rapportere mistenkelige forhold.

Transaksjonsovervåkning og alarmhåndtering

Banker plikter å ha et elektronisk overvåkingssystem for å fange opp mistenkelige transaksjoner, jf. hvitvaskingsloven § 38. Det er ikke tilstrekkelig at transaksjonsovervåkingen kun følger generelle regler for mistenkelige transaksjoner. Banken må også ha kundespesifikke regler som basert på det kunden har oppgitt om kundeforholdets formål og tilsiktet art og transaksjonshistorikk.

Banken kunne under stedlig tilsyn ikke svare på hvorvidt transaksjonsovervåkingen følger generelle regler eller også benytter kundespesifikke regler. Det var heller ikke klart for ledelsen om transaksjonsovervåkingen samsvarer med risikovurderingen, og hvorvidt det er gjort tilpasning til bankens konkrete risiko. I tilsvaret skriver styret at "det generelle scenariet er satt opp av et representativt utvalg av Eika-banker (...). Scenariene skal gjenspeile en gjennomsnittlig Eika-bank. Videre skal hver enkelt bank vurdere om reglene er gjeldende for banken. Åfjord Sparebank har lagt seg på den gjennomsnittlige vurderingen". Finanstilsynet understreket i foreløpig tilsynsrapport at det ikke er tilstrekkelig å benytte Eikas generelle regler uten at det foreligger en konkret vurdering av hvorvidt disse stemmer overens med bankens identifiserte risikoer. Banken har ikke kunnet dokumentere en slik vurdering, og ingen i ledelsen har vært involvert i, eller kjent til, en slik vurdering. Fraværet av en overordnet, foretaksspesifikk risikovurdering påvirker også bankens mulighet til å gjennomføre risikobasert og treffsikker transaksjonsovervåkning og dermed også løpende oppfølging av kunder. Ettersom banken har omfattende mangler i innhenting av kundeforholds formål og tilsiktet art, har banken mindre mulighet til å fange opp mistenkelige forhold gjennom transaksjonsovervåkingen. Finanstilsynet konkluderer at banken ikke har et tilfredsstillende transaksjonsovervåkingssystem, og derfor ikke etterlever kravene i § 38 og § 24.

I 2017 ble bare halvparten av de genererte transaksjonsalarmene lukket, og banken kunne ikke redegjøre for hvordan de resterende alarmene ble håndtert. Banken hadde på tilsynstidspunktet ikke rutine for hvordan alarmer skal behandles, hvilke undersøkelser som skal gjøres, eller hva som kreves for å lukke dem.

Undersøkelses- og rapporteringsplikt

Rapporteringspliktige er pålagt å løpende følge opp kunder og transaksjoner for å identifisere indikasjoner på mulig hvitvasking og terrorfinansiering, jf. hvitvaskingsloven § 24. Indikasjoner på hvitvasking og terrorfinansiering skal undersøkes etter hvitvaskingsloven § 25 og rapporteres til Økokrim dersom mistanken ikke kan avkrefte, jf. hvitvaskingsloven § 26.

Stikkprøvene av transaksjonsalarmer som var lukket viser at banken ikke har dokumentert vurderinger eller undersøkelser som er gjort før lukking av alarmer. I ett tilfelle hadde systemet flagget åtte av kundens transaksjoner i en periode på fire måneder i 2019, og Finanstilsynet bemerket at det før dette ikke var flagget transaksjoner på denne kunden siden mai 2017. Banken kunne ikke forklare hvilke endringer i kundeforholdet eller transaksjonsmønsteret som utløste de hyppige flaggingene, eller hvilke undersøkelser som ble gjort i forbindelse med å avskrive samtlige transaksjoner som normale. Før den andre stikkprøven fikk Finanstilsynet tilbakemelding om at det ikke forelå "notat for lukking av flagging".

Finanstilsynet minnet i foreløpig tilsynsrapport om at det alltid skal gjennomføres nærmere undersøkelser når det avdekkes forhold som avviker fra den rapporteringspliktiges kjennskap til kunden, for eksempel når en transaksjon er usedvanlig kompleks eller stor, jf. § 25. Dersom endringer i kundeforholdet gjør at det er tvil om tidligere innhentede opplysninger er korrekte, må det gjennomføres, og dokumenteres, kundetiltak iht. hvitvaskingsloven § 24. Finanstilsynet vurderer på bakgrunn av bankens håndtering av transaksjonsalarmer at det forelå brudd på undersøkelsesplikten i henhold til § 25. Finanstilsynet vurderer også at foretaket ikke etterlever § 30, som pålegger rapporteringspliktige å registrere og lagre opplysninger og dokumenter som er innhentet og utarbeidet i forbindelse med tiltak etter §§ 9 til 26.

Finanstilsynet utførte også stikkprøvekontroll av bankens MT-meldinger, og påpekte i foreløpig tilsynsrapport at banken bare har sendt én MT-melding i året de siste tre årene. Det ble etterspurt kopi av de siste tre MT-meldingene, men Finanstilsynet mottok kun kvittering for, og ikke innholdet i, to av dem. Fullstendige meldinger ble gjentatte ganger etterspurt, men Finanstilsynet mottok da kun spredt dokumentasjon som eposter og deler av en transaksjonsoversikt. Finanstilsynet fikk aldri fullstendig og tilfredsstillende framstilling av sakenes omfang, mistanke, eller gjennomførte undersøkelser og vurderinger. Finanstilsynet finner det kritikkverdig at banken ikke lagrer fullstendig kopi av sendte MT-meldinger, og ikke har oversikt over dokumentasjon og vurderinger tilknyttet slike saker. Finanstilsynet vurderer at banken også i forbindelse med MT-meldinger har overtrådt dokumentasjonskravet i § 30. Finanstilsynet stiller også spørsmål om det lave antallet MT-meldinger antyder underrapportering og manglende evne til å identifisere mistenkelige forhold.

Finanstilsynet er svært kritisk til hvordan banken har håndtert mistenkelige transaksjoner.

Dokumentasjon viser at banken allerede for flere år siden ble oppmerksom på kundens transaksjoner, uten at det ble gjort nærmere undersøkelser eller rapportert til Økokrim. I stedet for ble kunden bedt om å signere et egenerklæringsskjema hvor vedkommende bekrefter sitt ønske om å gjennomføre en transaksjon på tross av at banken fraråder det. I en e-post instruerte administrerende banksjef sine ansatte til å henvise den aktuelle kunden til hjemme-pc eller kunde-pc i filialen, og skrev at dersom bistand er nødvendig, er det viktig at det er kunden som gjør jobben.

I henhold til bankens rutiner skal det rapporteres skriftlig til hvitvaskingsansvarlig ved mistenkelige transaksjoner og hvitvaskingsansvarlig skal rapportere til Økokrim. Likevel var det hvitvaskingsansvarlig som sendte e-post til ansvarlig for bankens transaksjonsovervåkningssystem og kredittsjef med beskjed om at den i banken med fullmakt i Altinn skulle rapportere kundens tre

siste utenlandstransaksjoner. Etter Finanstilsynets oppfatning har banken ikke agert tilstrekkelig, ei heller lyktes i å beskytte kunden og banken mot å utnyttes som ledd i økonomisk kriminalitet. Når banken omsider sendte MT-melding inneholdt denne bare kundens tre siste transaksjoner, og ga dermed ikke et helhetlig bilde av sak og omfang. På tilsynstidspunktet var det fortsatt ikke gjort tiltak for å forhindre kunden i å gjennomføre ytterligere mistenkelige transaksjoner. Finanstilsynet er av den oppfatning at banken fraskriver seg ansvar ved å benytte egenerklæringer i istedenfor å stanse, undersøke og rapportere mistenkelige transaksjoner. Finanstilsynet anser det også i strid med bankens dokumentasjonsforpliktelser at bankansatte benytter privat Facebook-chat til å kommunisere med kunden.

MT-melding nummer to var også relatert til mulig svindel.

Likevel har ikke banken gjort tiltak for å forhindre eller stanse nye mistenkelige transaksjoner hverken før eller etter MT-meldingen ble sendt. Felles for begge MT-meldingene er at det er kundens egen henvendelse til banken om tilbakeføring av en utenlandsbetaling som utløser reaksjon fra banken, og ikke transaksjonsovervåkingen eller løpende oppfølging. Finanstilsynet stilte i foreløpig tilsynsrapport spørsmål ved om transaksjonsovervåkningssystemet fungerte tilfredsstillende dersom disse transaksjonene ikke ble fanget opp, og hvorfor nærmere undersøkelser ikke var blitt gjort dersom transaksjonene ble flagget eller oppdaget tidligere. Styret har ikke besvart dette.

At banken ikke selv identifiserte mistenkelige transaksjoner, tross de mange risikofaktorene og indikasjonene i disse to sakene, er svært urovekkende og underbygger Finanstilsynets oppfatning om bankens manglende kunnskap om, og evne til å identifisere og håndtere, mistenkelige transaksjoner. Finanstilsynet vurderer at banken ikke i tilstrekkelig grad er bevisst på, og kjent med, ansvaret for å avdekke, undersøke, rapportere og stanse mistenkelige transaksjoner, og anser at banken ikke etterlever kravene i §§ 25, 26 og 27.

Oppsummering- etterlevelse av hvitvaskingsregelverket

På bakgrunn av brudd på lovbestemmelser om kundetiltak, løpende oppfølging, undersøkelser og rapportering, kombinert med mangelfulle rutiner, opplæring og kunnskap, er det Finanstilsynets vurdering at det foreligger alvorlige og omfattende mangler i bankens etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Styrets tilsvaret har i stor grad bestått av korte eller mangelfulle kommentarer og har i liten grad tilført ny informasjon, oppklaring eller begrunnelser som har endret Finanstilsynets vurderinger beskrevet i foreløpig tilsynsrapport.

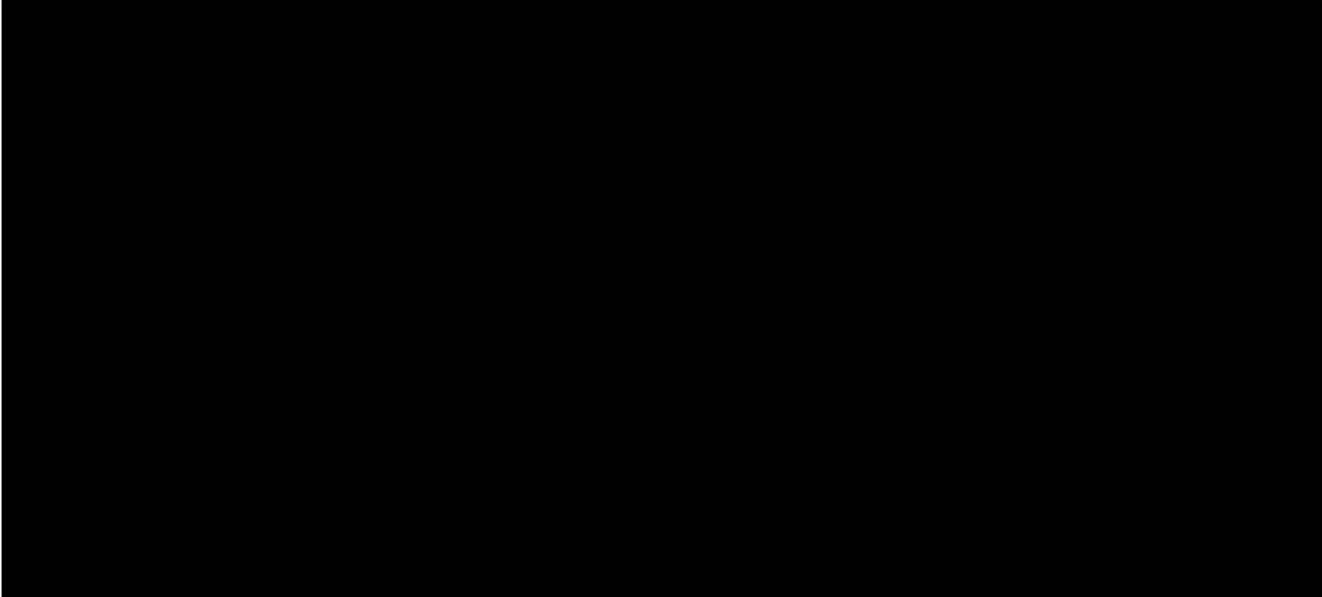
4. AVSLUTNING

Tilsynet avdekket vesentlige svakheter ved bankens styring og kontroll, spesielt innenfor kredittrisikoområdet og hvitvaskingsområdet.

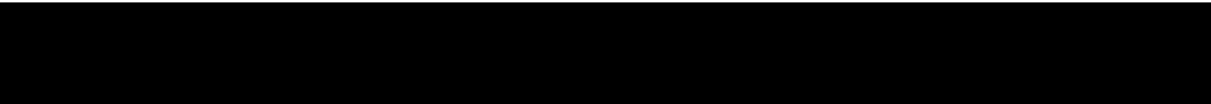
Finanstilsynet har notert styrets redegjørelse for årsaker til bankens utvikling og tiltak, jf. handlingsplan vedtatt i styremøte 21. november 2019. Finanstilsynet vil i den forbindelse minne om styrets plikter etter finansforetaksloven, herunder plikten til å sørge for at virksomheten drives forsvarlig. Finanstilsynet understreker spesielt styrets ansvar for bankens etterlevelse av hvitvaskingsregelverket, hvor det avdekket en rekke kritikkverdige forhold. Finanstilsynet vil komme tilbake til dette i egen sak.

Banken har ved utgangen av 2019 en ren kjernekapitaldekning på 16,0 prosent, en kjernekapitaldekning på 17,9 prosent og en kapitaldekning på 20,2 prosent.

Finanstilsynet ber om å motta kopi av protokollen fra styremøtet hvor Finanstilsynets merknader blir behandlet.

Kopi av dette brevet bes sendt til ekstern revisor.

For Finanstilsynet

Linda Støle Hårstad
seksjonssjef

Finn Ove Arnestad
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.